

Lapjainkra előfizetni lehet minden cs. k. postahivatalnál, úgy N. Enyeden Vajda Dániel, M. Vásárhelyt Dózsa Elek és Moos István, N. Szebenben Incze József, Debreczenben Szabó János uraknál. Kültartományi olvasóink a' bécsi udvari fő-postahivatal után rendelhetik meg lapjainkat. — Az előfizetési díj Erd. Híradóra 's N. Társalkodóra — hetenként 3 ív —, mint eddig, 4 pengő forint. Vasárnapi Ujsággal — mely ezen-tul nagyobb formában 's velin papirosra fog nyomatni — (hetenként 4 ív) 5 for. 12 kr. pengőben. Vas. Ujság díja marad 1 fr. 30 kr. p. p. Hirdetések díja 1 — 10ig 20, azon felül minden sor 2 kr. pengőben.

Az Erdélyi Hiradó szerkesztőhivatala.

Foglalat. Erdély és Magyarország: Kinevezés; fejtegetések az úrbér mezején II. czikk; országgyűlési előleges közlemények; tűzkár; magyar-honi dolgok: Biharmegye közgyűlésének vége; Temes-, Heves- 's Torontálmegek közgyűlése. — Spanyolország: Rodil hadminister, 's hivattársul is két tábornokot jelelt ki. — Anglia: O'Connell reményei a' catholica egyház terjedéséről. — Franciaország: a' két kamara jun. 11kén eloszlott. — Nemzeti Társalkodó: Utakról, G.) Országos utpénztár, utvám, vidéki és helységi utak 's utrendőrség, gr. Teleki Domokostól. — Hirdetések.

Erdély és Magyarország.

Kinevezés. A' n. enyedi ref. ekklezsia Fábrián Dániel-nek udvarhelyi közoktatóvá lett kineveztetésével ürességbe jött papi hivatalra felvinczi érdemes pap Basa Mihályt választotta.

Fejtegetések az úrbér mezején.

II. czikk.

E' hazában a' jobbágy sorsa rendezéséhez óvatosabb körültekintéssel kell fogunk, mint az egy évtized előtt Magyarhonban történt, mert a' mellett, hogy itt másszerű állapot, nyomasztóbb viszonyok, különyszerű kapcsolat feledeztek ki, a' kormány sem birta rendszerezni azon üdvös ellenőrködést itt, mit Magyarhonban Maria Therézia korától a' helytartó tanács olly dicsőségesen gyakorlott. Ingatag maradt ez által — a' kétségbeesésig ingatag — a' nép sorsa, odavetve martalékul egyes kedélynek, a' telki állománynak mértéke hiányzott, a' szolgálat összege néha évenként változott, a' századokon keresztül törvényhozás által kiszabott úri adózások szabad alkudozás tárgyaivá lőnek, 's itt életben kezdett fejlődni a' szerencsétlen farmer-rendszer; ez által a' jobbágybirtok tulajdona körüli fogalmak félelmes irányt vettek elannyira, hogy ma is — 1842ben — sokan csak azon török fejöket, miként lehessen a' telki állományt szabad alkudozásra bocsátani, annak nevezetes részét adózó kéztől elvonni, szóval miként válhassék az úrbér földesuri nyereszkesedés tárgyává.

Mulatságos volna — ha nem lenne a' tárgy olly borzasztó komoly — elésorolni a' tervek özönében az okoskodások egyes subtilitásait, melly terveknek alaptétele: a' földesúri korlátlan tulajdon, állítólagos célja: a' jobbágyság jobb sorsa, de a' végén mind csak oda megy ki, hányadrészét lehessen a' jobbágy jelenlegi birtokának elvenni, 's a' többet minő feltételek alatt nekie hagyni; mind-ezen tervek csak a' kevesítésre, a' jobbágyállomány apasztására irányozvák, ez által pedig bár mi subtilis okoskodások mellett a' jobbágyok sorsa javulásáról szó sem lehet.

Mihelyt levetkőzve a' szűkkeblűséget 's elfogultságot, nem egyes rovatok filléreit, de az összes eredmény millióit kezdjük mérlegelni, látni fogjuk, miként vagyonosabb vidékeken, tehetősebb nép között a' jószág is jövedelmezőbb, míg szegény nép között a' termékeknek becsé sincs. Vagyonos jobbágyságot önérdékünkől ohajtani kell, ez pedig csak úgy lehet, ha birtokában a' lehetőségig biztosítatik, állapotja rendezve, adózásinak mértéke kiszabva van.

1836ban hirdetetett ki Magyarhonban az újabb úrbér. Ez — mint természetes — hatott saját viszonyainkra is. A' szegény adózókban vagy emelkedék hasonló rendezett állapot után, a' földesúrnak figyelme ébredett; ösztönileg sohajtott utána az első, mitől a' másik félt, hogy soká itt sem maradhat el. Magyarhon példája, a' változott birtoki viszonyok a' földesúri érdeknek más irányt mutattak, az előbbtől különbözött, a' kora félelem segélyt keresett, 's innen folyt, hogy azóta sűrűbbek lőnek egyes falvakban a' szabályozások, mellyek a' törvényt megelőzték, minden ellenőrség nélkül vitettek végbe, hol számtalan családok jövődjéről egyes önkény — még pedig a' leginkább érdekeltek önkénye — határozott.

Kimondá ezekről a' napokban nyilván egy magas állású férfiú

ama hitét, mikép e' szabályozások megállhatni nem fognak, de ez ha a' multa vigasztalásul szolgál is, jövődjére nem elég biztosíték, mert ki számíthatja ki a' következtetéseket, midőn ennyi elfogultság közepette minden újabb intézkedések növelendik a' félelmet, 's sokszorozni fogják az eseteket, mellyek eddig gyéribben mutatkozva, megótták hazánkat minden szerencsétlenségtől. Vagyongbátorság a' társulati élet egyik főfeltétele, nyugalmas élvezés (pacificus usus) birtokunk fő védszere. Az önkényes, törvény előtti szabályozásokban mindkettő letiportatik, 's a' társulati rend alapjaiban rendül meg.

Ettől hazánkat megóni szent kötelesség, mi földesúrnak, jobbágyoknak egyaránt érdekében áll, a' közállomány java pedig mulasztatlan megkívánja, hogy birtok viszonyaink ismételt crisisi mellőztessenek.

Illy nézponthól ohajtom, hogy tekintsük úrbéri előleges intézkedéseinket, 's noha a' szabad költözködésről korszerűleg rendelkezni szükség vala olly honban, hol a' költözés esetei borzasztón gyakoriak, hol egyik megye börtönében csak nemrégiben is fugitivus colonust találtunk, hol ollyszerű végzéseket is olvasunk megyeileg kimondva: szabadon költözzék a' jobbágy, de a' földesúr is szabadon kergethesse, 's illy reciprocitás elvei léteznek; e' javallat azonban magára véve csak azon abnormis esetről rendelkezik, midőn már a' jobbágyban a' költözés kényszerítő érzete támadt, midőn a' kórállapot belépett, mit pedig az orvosnak meg kell előzni, az az: egyfelől eltávoztatni a' lehetőséget, másfelől kiszabni a' határt az úri önkénynek is, szóval a' kibecsültetés eseteit világosan meghatározni.

Hogy senki ezen ohajtást tulzónak 's jelen perczben kivihetetlennek ne tekintse, szükség szavaimat bővebben magyarázni. Elvetket, miket csak az úrbér rendszeres fölvétele 's minden viszonyok együtti mérlegelése határozhat meg, nem akarok most előlegezni, nem tartom tehát e' perczben e' kérdést: mi legyen a' telki állomány? törvényhozásunk föladatának, az-é: mi az adótabellákba beírva van, az-é, mit a' jobbágykéz jelenleg mivel? Én azt hiszem: egyik sem; nem pedig igazság és józan politica tekintetéből. E' kérdés elhatározását azonban megelőzni nem lehet, ez az úrbér rendszeres fölvételekor fog megállapítást nyerni, de épen mivel ezt maga a' törvénykezés nem látja kiszemelési intézkedés tárgyának, ohajtanunk kell czélszerű módok létrehozását, 's a' törvényhozás gondoskodását, nehogy e' kérdés az országgyűlés befolyásán kívül egyoldalulag, önkényes szabályozások által előbb megoldás-sék, míg maga helyén elhatároztatik; ez pedig csak úgy lehető:

a) ha a' jobbágybirtok önkényes csorbítását a' törvény rendeltéig megakadályozzuk,

b) meghatározzuk a' költözési szabadsággal kapcsolatban a' kibecsültethetés eseteit,

c) a' fenálló törvények nyomán véghezviendő szabályozásokra kimondjuk világosan a' status quo megtartásának föltételét.

Ezekben, úgy hiszem, semmi újat nem is tennénk, csak az ideiglenesen elfogadott 1769ki „Bizonyos punctumoknak“ adnánk új életerőt, 's újabb sanctiot az 1791ki 26ik czikknek. Volna azonban újítani való is e' pontok körül, 's bár mit mondjon akárki, én Ma-

gyarhon példájából üdvösnek hiszem, 's ohajtom, hogy az úrbéri kérdésekben a' kormány ellenörködése rendszereztesse 's törvény által tágabb hatáskört nyerjen, azaz minden úrbériségek körüli kérdés végrehajtás előtt vitessék a' főkörmányszékhez ellátásul. Ki igazságos tud lenni azon ügyekben is, hol érdekeltnek tartatik, nyugasztalást lel az ellenőrségben; a' ki nem, annak fék kell, mit milliók nyugalma követel tőlünk.

A' fenebb kifejtett szükségét érezték sokan, midőn a' jobbágy-elmozdítási ösztönnek ellensúlyúl a' javallatba foglalák ama kényszerítő szabályt is, miszerint a' költözni szándékozó jobbágy beépítései becsárának két harmadát a' földesúr fizetoi köteleztessék, ha vevő nem találkoznék. E' szabály elvileg nem is felel meg az igazságnak, másfelől gyöngé biztosíték, mit sokkal sikereshen eszközöl az adás-vevés szabadságának megóvása az úri befolyástól, 's meghatározása a' jobbágy elmozdítása eseteinek.

Hovács Lajos.

Országgyűlési előleges közlemények.

Junius 25kán tartott országos ülésben a' jegyzőkönyv hitelesítése után olvastaték gr. Eszterházy László k. udv. tanácsos alapítványi levele, mellyben boldogult atyjának végrendeletét tudatva az országos rendekkel, nyilvánítja, hogy az atyja által nagy költséggel és gondos válogatással szerzett pénz-gyűjteményt, mellyet maga is nevezetesen szaporított, noha élete végéig mint sajátját megtarthatná, mivel azonban az országos Rendekek épen egy országos muzeum fölállításával foglalkoznak, az országnak rendelkezése alá ajánlja, úgy hogy „Eszterházy alapítvány” nevezete alatt a' fölállítandó muzeumba közhasználatul fölvéttessék. Ehez még 5000 p. frt pénzalapot is csatolt maga részéről, hogy annak évenkénti kamataiból egy felügyelő, melly az alapító család befolyása és jóváhagyása mellett rendelendő, fizettessék. Az alapítványi levél szelleme, úgy szinte küllői követ Pálffy János meglegeblű előadása közlekedést gerjesztett az országos RRben, mi sokszorozott örömfakadásiban nyilatkozott, — az alapító grófnak végre egyhangulag köszönet szavaztatott, 's a' muzeum tárgyában dolgozó bizottmányának átadatni határoztatott. — Ezt, valamint a' két gróf Kemény urak alapító levelét is közlendjük. —

Ezután megküldö szokott módon a' kir. főkörmányszék a' „lajstrom” tárgyában átküldött felirat-iránti észrevételeit, mikben figyelemre méltó azon nyilatkozata, hogy a' róm. sz. püspök és szász ispán tanácsosságára nézve ez uttal is ragaszkodik a' főkörmányszék 1858ban e' tárgy körül kifejezett értelméhez. Ez tanácskozás alá vétetvén, kevés módosítással a' RRk előbbi feliratuknál megmaradtak.

Olvastaték még a' középponti rendszeres választmány jegyzőkönyve a' törvénykezési és úrbéri tárgyakban kiszemelve készült törvényjavallatok iránt. Ez közíratra bocsátatott.

Végre miután a' rendszeres bizottmány egy itteni színész kérelemlevelét felolvasás végett benyújtotta volna, e' tárgy a' színház dolgában megbízott országos választmánynak tárgyalásul átadatni rendeltetett, 's elnök ő mlga kijelenté, hogy mihelyt a' jelentést veendi, hogy a' már napi rendre tűzött vallás tárgyában az előleges tanácskozások bevégezettek, azoknak országos tárgyalására gyűlést fog tartani.

(Tűzkár.) Nemes Háromszékben Gelenczén f. h. 15kán egy cigányné házában, hol épen keresztelő volt, tűz ütén ki, 180 ház, 187 gazdasági épület lett mártalékává. Az elégettek közül 57 család biztosítva volt. A' szomszéd-helységek, különösen K. V á s á r hely, mellynek az 1854diki borzasztó égés eleven emlékezetében van, felebaráti készséggel siettek telhető segedelmézzel lenni. (S. W.)

Magyarhoni dolgok.

(Biharmegye közgyűlésének vége.) Másnap a' jegyzőkönyv meghitelesítése után ügyvéd T. Z. mint a' csödületi tömeg egyik választmányi tagja sértve érezvén magát a' jegyzőkönyv azon kitételével, mellyben mondatik, hogy a' választmány a' panaszoikat foglaló iratot becsusztatta volna, minthogy azon beadási jegy nincsen, felszólalt, annak a' perügyelő kezeihez törvényszék elibe leendő terjesztés végett lett adatását állítván; megvallá e' közben helyettes úr általi hivatását, 's kikérdeztetését, részéről vizsgálatot rendeltetni kérvén. E' tény újra felvizsgálta a' már lecsilapult kedélyeket, midőn a' tegnapi napon helyettes úr a' vádlót megnevezni nem akarta, 's most önként a' vádló kijelenti magát, — hangzottak élesebb kijelentések is, 's többek közt ügyvéd D. L. örömet nyilvánítá a' tisztikar hivatali buzgó eljárásaira nézve, 's

helyettes urnak azon figyelmét, melly szerint a' tisztikar tetteire annyira felügyel, hogy ellene vádlókat keres, méltánylái; illy forma kijelentés után helyettes úr a' nevezett egyén ellen széksértési keresetet rendelt a' tiszti fő-ügyvéd által feltételni, személyét 's hivatali méltóságát sérülve érezvén. — A' tiszti kereset már sok gyűléseinkben előfordult, 's mindenkor keserű kifakadásokra adott alkalmat, tagadván a' Rendekek a' kormányzónak azon hatalmát, 's e' meggyőződésüket régibb szokásokon is alapítván, hogy bár ki ellen is a' többség hozzá járulta nélkül széksértési keresetet rendelhessen, 's valamint egy részről a' vétkest a' Rendekek fenytetőnek hiszik, úgy más részről meg vannak győződve, hogy azon büntetés, melly egyaránt, 's gyakran használtatik, hatását elveszti; végre a' jegyzőkönyv szavai szerint „Eljött az idő, mellyben a' szólani kívánók közt tiszti fő-ügyvéd D. M. urra került a' szólási sor, 's különösen ösmeretes és sajátságos szerénységgel előterjeszté, miszerint ő méltóságát a' Rendekektől e' helyen elválasztani nem tudja, 's ő méltósága felszólításának azonnal engedelmességet fog, mihelyt ez a' megyei végzéssel szentesített gyakorlatnál fogva a' KK. és RR. többségének akaratját, közzéadását magában foglaló elnöki kijelentésként történik. Melly kijelentés folytán ismét folytak a' tanácskozások, többen az elősoroltakat ismételvén, míg mások a' felhívott 's fenálló végzés ellenében ezt vitatták, miszerint a' fő-ügyvéd elnöki felszólításra a' széksértési keresetet azonnal 's minden az iránybani további tanácskozás nélkül felvenni köteles. — Történtek élesebb, de a' szőnyegen forgó tárgyhoz illesztett, 's tényen alapult kijelentések is, mellyek közül különösen ügyvéd K. A. úr azon előadása folytán, melly szerint nem hiszi, hogy mlgos főispáni h. úr elfelejtette volna azt, hogy a' főjegyzővel közölt hirt az épen e' részbeni kérdezősködés végett magához hivatott T. Zs-tól hallotta, 's miután sokszori felszólítás folytán sem fedezte ezt fel, úgy látja, miként a' vádlót eltagadta. — Első alispán úr kitételeiben való maga mérséklésre intvén a' szólót, oda utasította, miképen s v a v i t e r i n m o d o, f o r t i t e r i n r e s z ó l j o n. Az így folyt vitatkozások közt mlgos főispáni h. úr székéből felállva, felszólítá a' Rendekeket, akarnak-e ezen vitatkozás tárgyától egészen elállva, 's róla semmi említést nem téve, a' tömegre gyűlt tárgyakhoz fogni? mire a' Rendekek nagy része felkiáltás által kijelentvén, miként a' tárgynak eredményét látni 's hallani kívánják, ő mlga szokottnál nyomatósabb hangon előadta: mikép a' megyei Rendekek azon részét, melly által húzamos szolgálati ideje alatt személye folytonosan méltatlanságokkal illetetett, mostani főkörmányszói székébe ülése után kevéssel tartott tisztújító szék alkalmával béke-olajjal kínálva meg, egyetértésre birni kitelhetőleg igyekezett: azonban békére nyújtott keze el nem fogadtatott, sőt az őta is, mint a' jelen ülés mutatja, nemcsak személye, de hivatali tekiutete is nem ritkán gorombaságokkal illetetik, és mégis ezen törvénybe ütköző, 's a' hely szentségét sértő tényekért, azon résznek személye ellen való ingerültsége, 's a' dolognak általuk élire lett állítása miatt, a' törvény szigorát alkalmazni nem képes, mivel pedig illy uton ő cs. kir. felsége kegyelméből nyert főkörmányszói tekintetét fentartani nem lehet, 's gyermekek és aerariusok által magát leczkézteni nem engedheti, ünnepélyesen felszólítja tiszti főügyvéd D. M. urat, miképen hasonló ünnepélyességgel nyilatkozzon: fel fogja-e tenni D. L. ellen a' széksértést kívánó kereset-levelet? Mellyre midőn tiszti főügyvéd D. M. úr előbbi nyilatkozatát ismételte, mlgos főispáni h. úr előbbi hatályos hangon úgy nyilatkozott, miszerint oda jutván, hogy az iránta ellenséges indulattal viseltető tagok ellenében többé sem személyét, sem felséges királyunk kegyelméből nyert székét védeni nem képes, sőt ha az isten tulajdon maga mássát küldené is — ezen kijelentés alatt vereseti — székébe, védeni képes az sem lenne, 's főügyvéd úr engedelmisséget megtagadó jelen nyilatkozata szerint közte 's a' tisztviselők között lenni kellő kapcsolat is megtörvén, ennél fogva tiszti főügyvéd urat, törvényen alapuló főkörmányszói hatalmával fogva többé főügyvédnek nem ösmerve kijelenti: miképen széket mindaddig, míg a' felbomlott rend a' törvények végrehajtásával felruházott hatalom által helyre nem állítatik, hivatala a' reá illesztett szennyől meg nem tisztítatik, és személye a' támadások ellen biztosságha nem tétetik, többé el nem foglalandja, 's e' kijelentés után az elnökséget első alispán urnak általadván, a' terem-ből eltávozott.

Helyettes úr eltávozásával első alispán úr hiven sorolta el a' napi történetet, felhívá a' Rendekeket, hogy higgadt vérrel, 's kel-

lő megfontolással szóljanak a' dologhoz, 's hogy az egész vitakozás jegyzőkönyvbe menjen; emlékeztetbe hozá, miszerint az 1816-ki események előtt állunk, melyek egy ember-életen át marcson-golják a' megyét, 's hogy megkívánják-e tartani a' főügyvédet, 's annak ösmerik-e? Ezután főügyvéd úr szólott: ő hivatalt soha nem keresett, öszült hajjal ültetett azon helyre, 's legcsendesb' lelki-ösmerettel távozik csendes falusi lakába, egyedüli fájdalma megvá-lása azon tiszti kartól, kik rokon érzelműknél fogva is hozzá olly közel állottak, 's székét elhagyván, a' tereméből eltávozott. A' Ren-dek hosszas vitakozás, 's csaknem teljes akarattal tagadák a' he-lyettes urnak jogát, hogy szabad választás útján választott tisztsí-selőt hivatalától önkényileg a' Rendei hozzájárulta nélkül elmoz-díthasson. Ezen jog által a' szabad választást veszélyeztetve, 's a' megyei szerkezetet megtámadva látván, csudálkozánk, hogy é-pen a' főügyvédet érte a' büntetés, midőn nagy része a' Rendei-nek azon értelemben volt, 's többen nyíltan ki is jelentették. — Kebleink mélyéből szívhez 's észhez szólott első alispánunk is a' nagy többség nézete 's meggyőződése értelmében, berekesztőleg mondá, hogy mi áldozatai lehetünk ugyan, de törvényeinknek 's szokásainknak, 's a' tisztikar önnnyugalommal tér haza lelépte-tése esetében, mert elmondja felőle a' jövőd: „ezek becsületes emberek voltak.“ Részéről kijelenté, hogy semmi morális erősenki öröme helyéből ki nem mozdítandja, 's ha megtörtén-nék is, örömmel foglalja el előbbi helyét, melyre most is olly fél-tékeny szemmel tekint. — Végzéseképen a' RR. helyettes úr tettét törvénytelennek nyilvánítván, a' főügyvédi hivatalt csak kevés i-dőre is ürességben lettnék nem tekinthetvén, a' főügyvédet vissza-hivatni rendelték, kiis a' Rendei akaratjának engedelmeskedvén, helyét éljenzések közt elfoglalta.

Harmadnap helyettes urnak a' gyűléshez átküldött levele, mellyben az általa felfüggesztett főügyvédtől az irományok átvé-telét, 's az alügyvédeknek leendő adatását rendeli, felolvastatván, a' RR. előbbi határozatukhoz ragaszkodva tudományul vették.

E' gyűlés nevezetes tárgyai voltak: Zala levele Gollner ez-redes által játszatott gúnydal iránt pártoltatott. — Beregh tudako-zódó levelére megíratik, hogy hozzá meg nem érkezett közlé-sét ohajtva várjuk. Torontálnak nádor és korona-örök választását, Szabadkának a' kir. városok rendezését illető körlevelei a' választ-mányhoz tételtek át. — A' Sebes Körös kiöntései által okozott ká-rok jelentetvén, szabályozására kir. biztos kéretik. Felolvastatott a' h. tanácsnak intézménye, melly szerint a' táblabírák választása és kinevezése iránti küldöttségi vélemény a' határozatokkal, 's a' cseléd-rendszabályra nézve felvilágosító jelentés kéretik; teljesí-tett. — Az udvari tanácsnak ismételt parancsára egy vegyes ház-asági ügy, melly mult gyűlésből párban, most eredetiben küldetett fel. Tárgyaltattak több magányos ügyeket illető felsőbb rendeletek, jelentések, 's némelly folyamodások; a' hús ára előbbi állapotjában meghagyatott; jövő gyűlésünk határideje september 22kére tűzetett.

(Temesi közgyűlés.) Temesmegye Rendei első alispáni elnöklet alatt folyó hó 6kán kezdték rendszeres közgyűléseket. Első tanácskozási tárgyal szolgált az országgyűlési utasítás készí-tésére kinevezett választmány eddigi munkálódásáról szóló jegyző-könyve. A' jegyzőkönyv fő- és első aljegyzőnk ügyes szerkesztéseiből folyt. Az utasításban vezérelvül, miből mindennek származnia, 's mivel mindennek összhangzásban lennie kell: „nemzetiség és korszerű baladás“ tüzetett ki, melly jelszavak alatt víva, biztos re-ménység táplálja kebleinket, miszerint megyénk utolsó országgyű-lés óta megkezdett irányának megfelelő, tiszteletes állást vivand ki magának, habár nem is a' magyarhoni „Világ“, de az ennél minden esetre nagyobb nyomadékkal bíró értelmes közönség előtt. Az utasítás első pontjában, őseinkről reánk szállott, 's hihetőleg általunk utódainkra is átszállítandó szokásnál fogva, a' régi nótát pengetjük, 's az ország régi súlyos sérelmeinek elintézését szorgal-mazzuk. Második pontban már új nótát pengetünk, a' vegyes há-zassági 's vallási sérelmek ügyét. Megyénk e' tényben eddig kife-jtett, 's a' hon előtt elegendőkép ismert elveihez továbbra is ra-gaszkodik, 's utasításában vallásbeli tökéletes egyenlőségnek kíví-vását kívánja. Harmadik pont egy helybeli szomorujáték követke-zésben nyerte lételét, melly a' hon előtt több ízben ütött nagy lár-mánk után szinte elegendőkép ismeretessé vált; értjük a' katonai kihágásokat, mik gyakor előfordultának szülő okát vizsgálgatva, azt fedeztük fel: hogy azok a' katonaság alkotmány 's nemzetiség

ellenes állásából veszik származásukat, 's e' tekintetben gyökeres reformot kívánunk. A' kicsapongások ritkítását törvény által bizto-sítandjuk, a' kicsapongókat pedig vegyes törvényszék elibe állítand-juk: hogy így jövőre a' szegény büntelenek, de sértettek ne le-gyenek kénytelenek néhány órai profosz-fogsággal megelégedni, 's hogy reménységünket annál bizonyosabban kivihassuk, utolsó or-szágyűlésen felállított, 's a' honra nézve következményeiben üd-vőnek mutakozó példa után indulva, ezen pont alatti kívánságunkhoz egy feltételt, záradékot 's isten tudja még minek szokták nevezgetni, hozzá kötöttünk, melly illy módon hangzik: hogy elválasztandó kö-veteink mindaddig az adó felajánlásába belé ne bocsátkozzanak, mig a' katonaság irányában ohajtott törvényjavaslat ő felsége k. hozzá járultával meg nem erősítették. Negyedik pontban a' kir. vá-rosok elrendezése iránti ohajtás foglaltatik; de a' miként? érett megfontolást kívánván, ennek kidolgozására a' választmány által ki-nevezett alküldöttség gyűlésileg is jóvá hagyatott. Ötödik 's ha-todik pont az ősiség, 's magszakadási örökösödés végső eltakarítá-sát határozta el, 's bár mind a' kettő terebélyes fához hasonlít al-kozmányos szerkezetünkben, minek gyökerei minden oldalra szét-terjedtek, bizony mi még is kimondottuk mind kettőre a' „per-e a t“ot, pedig nem olmos botok nehézségéből, hanem felvilágoso-dott értelemből vont erősítményekkel, 's a' vonaglókat fentartására, vagy dicséretére még azon oldalról sem hangzott el csak egy pa-rányi szócska is, melly emberi gyarló természetünkön alapuló gyön-geségnél fogva hön szeret a' régihez ragaszkodni. — 7ik pont a' capacitásnak bizonyos kikötések melletti behozataláról, 8dik pont végzetül az országos költségen felállítandó pest-fiumei vas-pálya pártolásáról szól. A' hazai közönség 's különösen erdélyi rokonink ne higgyék azonban, hogy utasításunk fenebbi pontjaiban ohajtá-saink non plus ultráját már elértük. Korán sem, hisz mi is a' korszellemmel haladunk előre; teendőink özönét jól ismerjük. A' fenebbiek választmányunk eddigi javaslatait foglalják magukban, 's előbbi közgyűlésben hozott határozatunk jogosít hiedelmem nyil-vánítására, miszerint utasításunk pontjait minden közgyűlésen foly-tatandjuk.

2ik nevezetes tárgy a' n. m. h. t. egy előbbi kisgyűlésben fel-olvasott intézőlevele vala. Az intézőlevél, nevérol meg nem ne-vezett egyén feladása következtében, utolsó közgyűlésünkben a' vegyes házassági dologban megrendelt kihirdetést szünteti meg, 's a' határozat felmutatását rendeli. Az intézőlevél egy kisgyűlésen ta-nácskozásba vétetett, 's a' kisgyűlés a' helyett: hogy azt egyszerűen jövő közgyűlésre utasította, vagy ha a' tárgyat sürgetősnek találta, azonnal közgyűlést hirdetett volna, a' határozat felmutatását, 's a' dolognak akkori állapotban hagyatását megrendelé, 's óvatosságból végzéséhez hozzá ragasztotta: hogy a' mult, 's jövő közgyűlés ha-tóságát sérteni nem akarja. Viták keletkeztek a' tárgy felett, mik a' drága időt újra egész délig kihúzták. A' kölcsönös vitatások e-redménye lön: az intézőlevél egyoldalúsága, 's ezen megye kihall-gatása nélküli rendelkezése iránt felírni, a' hirdetést felfüggeszte-ni, 's a' kisgyűlésből már egy ízben felmutatott végzést újra fel-terjeszteni. — Az ellenzéknek a' kisgyűlés tette rosszalása, 's a' n. m. ligu h. tanács eddigi hallgatásának megnyugvás gyanánti vétele, 's ez okból a' végzés hirdetésének új megrendelése iránti kívánsá-ga egy szavazattal kisebb számba maradt. A' végzés szerkezetében mindazonáltal jegyzőkönyv hitelesítésekor az ellenzék törekedéseire az: hogy a' h. tanács válaszában elmaradása esetére a' végzés ki fog hirdettetni, megmarada. 3or Nádor főherczeg ő fensége első magyar levelével szerencsétlente megyénk Rendeit, régi latin kö-rülírással ellátott, 's felsőbbi engedellemmel megsemmisített pec-sétünknek a' nemzeti muzeumban elfogadtatását tudtul adó, mi han-gos örömközlésekre 's köszönő felírás szavazására nyújtott alkal-mat. 4er Czink Simon, Milutinovics Gregor, Czveics Lázár, Ilics Vitályos, Manojlovics György, Gyurisius György, Demeter György, Nancsics György, Volics Sándor, Mladenov Balázs Ilyr és Paszt Károly német ajku verseczi ügyvédek a' deák nyelvnek honunk-bani elsőségéről, eredetiségéről, remek alkotásáról, 'sat. meglévén győződve, de a' magyar nyelvbeni járatlanság miatt kenyérkeresés-módjukat is abban, nem pedig ebben találva, 's saját érzelmeiket az ezen táji lakosság többsége véleményének állítva, ezen felül pe-dig a' hon előtt eléggé ismert bizonyos rokonszenvekre hivatkozva, legfelsőbb helyre az iránt folyamodtak: hogy nékiek törvényeink, megyei statutumaink, 's az ezeken alapuló szokásnak mellőzésével, e' korszakban, midőn mindenki magyar lenni ohajt e' honban,

ügyvédi foglalkozásaikban a latin nyelvű életés megenged-
tessék. A n. m. h. tanács a folyamodást igen rövid, s mint várni
lehet, száraz háttérrel tárgyalás végett leküldötte. S a tárgy csak-
ugyan tárgyalatott, kemény kiejtése történtek, miket inkább el-
hallgatni, mint ismételni akarjuk. Az ügyvédek nemzetiség-ellenes
fellépése visszatetszéssel fogadtatott, kedvükért a magyar nyelv
érdemében fenálló törvény, megyei végzés s gyakorlat meg nem
másított, s vizsgálattétel hagyatott meg az iránt: ha vajjon a fo-
lyamodók tudnak-e magyarul? s ha vajjon újabb időkben tették-e
le ügyvédi próbatételüket? — Ezekkel utósó közgyűlésről szóló tu-
dósításomat berekesztem, azon meggyőződésben lévén, hogy a
többi előfordult tárgyak érintése Erdélyre nézve nem bír nagy ér-
dekekkel. — Temesváry.

(Előleges közlés.) Egre levelezőnk írja, hogy folyó hó
8kán alispáni elnöklet alatt kezdett közgyűlésök pártos felekezetek
nélkül folyt le, s jelek mutatkoztak, hogy a megszagott egyet-
értés naponként szorosabban olvad össze. A gyűlés részleteit kö-
zelebből.

Torontálmegye maj. 19kén alispáni elnöklet alatt tartott
közgyűlésén Torna levele a magyar utlevelek, Zaláé az illyr guny-
dal, Pesté az árszabások s Fejéré a két testvérhon egyesülése ir-
ránt az országgyűlési választmányhoz utasítottak. Ugyan Fejéré a
gyorsírók iránt pártoltatván, a nádorhoz felírás határozatott. To-
vábbá a RR. áthatva azon igazságtól, hogy ki a társaság jóvolti-
ban részesül, terheiben is kell osztoznia, a megyét körülvevő
folyók töltésinél tétetni szokott ingyen közmunkák általános meg-
szüntetését határozta, s ennekutána a töltések terhében az azok-
ból hasznat huzó uradalmak s községek aránylagos részesülése
elhatározatott. Végre határozatott, hogy az országos u. m. ná-
dori és koronaóri választásokba a követek, míg megyéjükkel a
legfensőbb kinevezést nem közlik s utasítást nem kapnak, ne e-
reszkedjenek. Mi körlevél után a többi törvényhatóságnak is tud-
tul adatott s így még sokszor fogunk felőle olvasni.

Spanyolország.

Espartero a baski tartományokból Rodilt visszahíván, új
ministerium alakítására fölhatalmazá. Ez jun. 6kán a hadi tarczát
már el is vállalta, s hivataltársul két tábornokot, t. i. Ferrazt és
Capast nézte ki. Illy jelenet a lelépett kormány megbukását esz-
közlő cortes-többséget nem kis aggodalomban ejt. Sokan tartanak
attól, hogy Espartero katonai kényuraságon vajdik és brumaire
18át akarja eljátszodni. Ezen aggodalmat még új baj tetézi. A tul-
zó párt ugyan is az igazgatás iránti bizodalatlanság nyilvánítása

által támadt habozást kizsákmányolni akarván, forradalmat igyeke-
zék előidézni és Burgosban az 1815ki alkotmány kikiáltatott. Ho-
yos tábornok azonban erős sereggel küldték a rendetlenség el-
nyomására.

Anglia.

A királyné most, ha kiszekerezik, kíséretével gondosan szok-
ta körülvetetni magát. Ugy látszik, miként újból merénylet felől
aggódnak, kivált most a chartisták fenyegető állásban helyezék
magukat. Ezen párt jun. 5kén szabad ég alatt két gyűlést tartott.
A jelen levők közül sokan lőszert bordanak. A szónokok nyilat-
kozata heves volt. Bizonyos Marsden inté a chartistákat, hogy min-
den esetre fegyvert szerezzenek maguknak s támadják meg, a nép-
charta kihirdetését követelendők, a Buckingham-palotát.

O'Connell a római catholicus egyesületnek jun. 7kén tartott
nagygyűlésében többek közt így szólott: „En mérsékelt ember vagyok
és könnyen kielégíthető. Minden, mit kívánok, az, hogy Westminster-
apátságban a nagy-misést halljam énekelteni. Milly dicső nap
volna Angliára nézt, ha a szent innep ezen egyházban, melly e-
redetileg illy végre építetett, tartatnék meg, és az oltárlepel a
bevalló Edvard sarkövére tétetnék. Ezen jövődő nem ábránd, s
létesülését megérni reméllem. S miért is ne? midőn az isten lelke
olly hatályosan kezd nyilatkozni. Közel az idő, mellyben az án-
gol nép ismét egy nyáj leend, az egy és örök pásztor alatt. Illy
újjászületés Amerikától is remélhető, hol Tring tanár szerint a
catholicus népség százszeresen szaporodik.“

Francziaország.

A két kamara jun. 11kén egybegyűlt a berekesztő rendelet
meghallgatására, s „vive le Roi!“ harsány rivalgása közt eloszlott.
Az egész sajtó és közügyelem már is a választási harc felé for-
dult. A baloldal és balcentrum bizottmányai szoros szövetségre
léptek. Thiers tehát és Odilon-Barrot kölcsönösen védik egymást
a kormánypárt organjai megtámadásaitól. A radical választ-
mány vezetője lett, melly a National hivataltermében gyűl egybe,
s még nem adá ugyan ki innepélyes elvnyilatkozatát, de azon szán-
dékát előlegesen kifejezte, miként legelső sorban tiszta democrat
kijeleltet fog pártolni, vagy legalább, hol a körülmények szük-
séssé tennék, ollyak mellett szavaz, kik határozottan nyilatko-
znak „a külföldi párt, és a belszabadság elnyomására vesztegetést
használó felekezet ellen.“ A ministerium ügybarátai programmat
még nem bocsátottak ugyan ki, de a J. des Débats nem mulatja
el következőleg szólani: „Programmunk meg van írva azon törvé-
nyekben, mellyeket a kamara 12 év alatt hozott, és ama neve-
zetes szövegezetekben, mellyek politikánkat megalapították és fen-
tartják. Elvünk béke és egyezmény, a belháborgások szilárd el-
nyomása, a királyság védelme, az alaptörvények tisztelete; jelsza-
vunk semmi propaganda, semmi általános had, a kötmények pon-
tos teljesítése.“

NEMZETI TARSALKODÓ.

Utakról.

G.) Országos utpénztár, utadó, utvám, vidéki
és helységi utak s utrendőrség.

Habár kövezett utaknál legtöbb, mi közmunka által is czélsze-
rűleg igazíthatatik, vannak mindazáltal némelyek, mellyek bétá-
nult kezeket s ennél fogva bérés munkásokat kívánnak. Illyenek a
hidak, s a rendes vonalokon is néhol a helyek fekvése által fel-
tétélezett mesterségesebb építmények. E költségek eddigelő orszá-
gos pénztárunk, s néha megyei önkéntes ajánlat, vagy rovatalut-
ján fedeztettek, a nélkül, hogy e mód az országos tár szűkes
volta s a más két eszközök csekélyisége miatt eddigelő is kielégí-
tő lett volna; ezután pedig ha utaink ügyében nagyobb szerűleg
kívánunk fellépni, még kevésbé érhetjük be azokkal. Minél fogva
e czélokra egy köztárnak országos rovatal utján létesítését látjuk
szükségesnek, mellyhez országos utaink közfontosságához képest
honunk minden polgárainak birtokuk arányában kellene járulni. Az
igy begyűlt összeg tenné a törvényhozó testnek tartozó számadás
terhe alatt, a kormányzék által kezelendő uti köztár alapját. S
meg vagyunk győződve, hogy ha ennek rovatará csak a tétetnék,
mi közmunkák által nem létesíthető, most kezdetben is mielőtt az
más alább meglátandó jövedelmekkel szaporíthatnék egy mérsékelt
rovatal a czélnak megfelelné. Ha átgondoljuk azon tárgyakat, mely-
lyek most közrovatal végett is napi renden vannak, bátran azon
meggyőződésünket mondjuk ki, hogy egy országos utpénztár mind
hasznos, mind szükséges volta tekintetéből a versenyt azoknak min-
denikével kiállja, némelyik ellenében pedig aligba a mérleget ma-
ga részére nem súlyoszi. Jóllehet a kívántatott pénzösszeget a kö-
zelebből viendő vonalok tervei szerint lehetne pontosan meghatá-
rozni, miután azonban e tervek megkésztése hosszabb időt ki-
ván, addig a tárgyat függőben hagyni annyival károsabbnak tart-
juk, minthogy meglévő utaink jó karba helyezése is sürgetőleg te-
endőnk elősoraiban áll. Mindezeknél fogva az összeget az országos
pénztár által eddigelő tett költségek, s más általános szempontok

szerint gondolnók megállíthatónak, meglévén győződve, hogy olly
sok bajosan fog adathatni, mi rövid idő alatt a legtöbb sikerrel
felhasználható nem volna.

Megmondva, miket országos utaink előállíthatására főbbfontos-
ságunak tekintünk, azoknak fentartása hasonló figyelmet igényel,
mert jótékonyaságukat csupán értelmes rendszer és pontos szorga-
lom képes biztosítani, mellynek egy pár évi elhanyagolása idők
hosszu sora nagyszerű miveit teszi semmivé, s mert itt a pont,
hol honunkban legoktalanabb gazdálkodásra s legszembetűnőbb
balfogásokra találunk. Ha nálunk csupán a fentkijelölt országos vo-
nalok s ezeken kívül még egy-kettő lenne csinálni és fentartani
való, még ekkor is a fentartásra okvetlenül pénzbeli segedelem ki-
vántatnék. Azon kívül ugyanis, hogy a kiigazítások gyakorta a
mesterségesebb miveket tárgyazzák, azok fentartásánál teljesen nél-
külözhetlenek a rendes utigazítók, kik helyesen minden ¼ mföld-
nyi távolságra az uton napestig jelenlétben s fel s alá járván, az
időről időre eső kisebb romlásokat legottan kiigazítják. Egy az u-
ton támadt kis gödröcskébe vagy a kerek által okozott vágásba
gyűlt viznek lebocsátása, azoknak haladék nélküli behúzása, és
szükség esetében az utfélen készen álló anyagból kitöltése, az ut
testétől külön vált kőnek, melly csak arra szolgál, hogy egy sze-
ker által az utba visszanyomtatva, más által ismét tovább mozdi-
tatva, abban több gödröcskéket csináljon, az utféle való lökése
s ezekhez hasonló működés által számtalan napi munkát kimélnék
meg az utigazítók; kik egyedül képesek eszközölni, hogy az utak
folytonos jó karban tartassanak, s az ut teste tetemes rongálta-
soktól megkíméltetvén, az általános kiigazítás az elviselt felszínnek
újabb behorításában álljon; nem pedig ut utast és marhát egya-
ránt csigázó olly állapotának legyen következménye, mellynek elő-
postait most legújabb utainknál is, majd egy külön vált kő, majd
egy támadt gödör élénk taszításában, korán tapasztaljuk. Ezen ut-
igazítók csak állandó és így pénzen fizetett mivesek lehetnek. Cél-
szerű közlekedési eszközök jótékonyaságában továbbá csak úgy ré-
szesülhetünk, ha azt országos vonalokból kiágazó számtalan vidéki
utak árasztják szét a honba. Már pedig ha országos utaink czél-

szerű, 's pénzes munkásokkal is segéllet fentartása által, az ingyen közmunkák pazérlása nem kerültk ki, vagy semmi erőnk jó vidéki utak csinálására nem marad, vagy ha cselekvésünk jelen felszeg modorját követve azok csinálásához fogunk, mindazon kedvetlen következményekre kell készen állanunk, melyeknek súlyát czélszerű fentartás elhanyagolása miatt most is kénytelenek vagyunk tapasztalni. Mindezek kikerülése csupán általános utadó vagy utvám által eszközölthetik.

Az utadó hon minden polgáira igavonó marháik száma szerint, vagyonosságukat is egyszersmind tekintetbe véve, lenne kirovandó. Külföldi utasoktól pedig a' határszéleken szedendő. Az utaknak használása és illetőleg rongálása az igavonó marhakkal áll legegyszerűbben arányban; bizonyos levén egyszersmind a' czélszerű közlekedési eszközökből a' birtok egyéb nemeire is háromlő tömördek haszon, melyben a' vagyonosabb a' szegénynél jóval nagyobb mértékben 's épen vagyona arányában részesül. Miután végtére ez adóhoz azok is járulnának, kiknek birtokai minden egyéb adótól mentvők, annyiival helyesebbnek látnók az igavonó marhák mellett a' birtok egyéb nemeire is tekintettel lenni.

Az utvámok minden utasoktól személyök, marháik és szállított terük arányában az utakon felállított sorompóknál szedendők.

Az utadót mindenképpen felett azon tekintet ajánlja, miszerint közlekedés gátolása nélkül tetemes összevétel felhajtására alkalmas, mi ha magas utvám által czéloztatik, a' közlekedést csökkenti 's épen ezért céljától is elesik. Azon tetsző igazságtalanság pedig, miszerint így utra adózik az is, ki talán azt közvetlen, vagy épen nem, vagy felette kis mértékben használja, elenyészik, ha a' fenebb mondottakat fontolóra vesszük, 's az utakat valódi szempontukból tekintve megszűnünk azokat időtöltés, vagy polgári társaság egy bizonyos osztálya t. i. a' kereskedők javára létező eszközöknek tartani; de az egész közczélja legfontosabb intézvénye egyikének tekintjük. Továbbá mindenütt hol általános és czélszerű adórendszer létezik, 's ennél fogva a' polgárok vagyona a' közigazgatás előtt a' lehető bizonyossággal tudva áll, az utadónak a' többivel együtti felhajtása kétségen kívül sokkal kevesebb költséggel jár, mint az utvámé, 's egy nemzetre nézve, mely utjain századokon keresztül ha csak czammogott is, mindazáltal szabadon tette ezt a' nélkül, hogy valaki kérdezte volna: honnan jó, 's hová megyen, nemcsak at utasoktól gyakori feltartóztatás által okozott idővesztést, hanem nemzeti jellemnek ettől idegenkedését is tekintetbe kell vennünk; mely hogy honfiainknak egy más és állandó adótól, minő az utadó lenne, való idegenkedéseket legyőzni elégséges volna-e vagy sem, meghatározni nem tudjuk. Méltányosabb ítéletet tehetnek itt azok, kik uralkodó nyavalyáink egyikének, melyet leghelyesebben kiváltság-kórságnak nevezhetünk, alávetetve, ennek különböző fokozatait érezték, összehasonlították és becses tapasztalataikat megvallani elég őszinték.

Állandó általános adó tulajdonával és ijedelmével kevésbé bír az utvám. A' hon polgárainak kevés része fizeti azt és pedig épen azon időben, midőn annak jótékonyását közvetlenül éldeli, a' vett hasznalat mértékéhez képest. Ezen 's a' mellett azon körülményen kívül, miszerint az utak körül felette szükséges, és alább felfejtendő rendőri intézkedés eszközölését könnyítik, alig hozhatnánk fel utvámok mellett valamit, mi az utadónál felhozottakkal szemben csak mérlegbe is jöhetne; midőn egyszersmind azon meggyőződésünket sem titkolhatjuk el, hogy míg utvámokból igen kevés vonalainkon kerüld ki több, mint mennyi azok fentartása pénzbeli költségeire szükséges; néhányokon ezek is alig fognak fedeztetetni. Mindezek mellett mégis a' dolog kivibetését 's a' gyakorlati akadályokat tartva szemünk előtt, az utvámok mellett vagyunk kénytelenek nyilatkozni; mert utaink ügyét teendőink közt első sorban látjuk, mert azoknak létezését czélszerű fentartás és ezt pénzbeli segedelmezés nélkül lehetetlenek tartjuk, 's mert minden adózástól idegenségünk, és jelen adórendszerünk mellett, mely polgáraink nagyrészenek vagyoni állapotja iránt teljes homályban hágy, most még felette sok akadályokkal kellene küzdenünk, állandó egy oíly adó behozatalánál, mely kiváltságosainkra csak némi arányossággal is vettethetnék ki. E' nehézségek az országos utpénztár megalapítására teendő rovatalnál, mely nem lenne állandó, oíly fontos szempont alá nem jöhetnek.

Az utvám csak országos vonalokon és törvényhozó test által meghatározott tariffa szerint lenne szedendő; a' vonalokból mekkora darabok vettethetnek azon esetre, ha jó karba állítanak, vám alá, úgy szintén azon tulajdonok is, melyek egy jó utnál megkívántatók, meghatározatván. Az utvám közlekedés érdekéhez képest csak mérsékelt lehetne. A' vám alá jöhető vonalrészek hosszúságának meghatározásában arra, hogy azokból a' közlekedésre már némi haszon háromolják, a' sorompók felállításánál pedig, hol csak lehet, a' megyék határaitra kellene tekintettel lenni. Az utvámok emelése vagy csökkentése csupán az országgyűlést illetné. Közigazgatásunk, jelen, több mint pontatlansága mellett, utvámainkat árverés útján haszonbérbe adni tartanók legczélszerűbbnek. Egy előre rövidebb időkre, míg a' többszöri árverések nyomán a' haszonbérlek és a' köztár haszna illő arányba jönnének. A' haszonbér a' a' megyék pénztárába lenne bészolgáltatandó, 's mi pénzbeli segedelem az országosan megállított fentartási rendszer szerint a' megyében eső országos utakra kívántatnék, a' kormányzók felügyele-

te alatt levonotván, a' többi az országos pénztár mellett külön kezelt utpénztárba szolgáltatnék, 's járulna a' most egyelőre tett, 's addig, míg állandó utadó hozattathatnék bé, szükség eseteiben ismételt országos rovatalból bégyűlt összevételhez. Az országos utpénztárból az országgyűlésnek teendő számadás terhe alatt a' kormányzók által lennének fizetendők a) a' megállított vagy ennekutána megállítandó országos vonalok felállításának pénzbeli költségei, ide értvén a' kisajátítást és sorompók felállítását, b) azon országos vonalok fentartási pénzköltségei, melyeken a' vámok ezt fedezni képesek nem lennének, c) a' rendkívüli igazítások pénzköltségei, d) az ország által fontosnak itélt vidéki utak oíly pénzbeli költségei, melyek az illető vidék erejét merőben felyűmulják. E' fenebbi négy pontok alatt befoglalt pénzbeli költségeken csak azokat értjük, melyek ingyen közmunkák által czélszerűleg nem eszközölhetők. Az országos vonaloknak az utigazításokat kivéve ingyen közmunkák általi fentartása is a' megyéket azon arányban illetvén, melyben azoknak elkészítéséhez járultak. Miután készen lévő utaink legtöbbnyire a' kijelölt országos vonalokban fekszenek 's közösen hordozandó közmunkák által egy kis szorgalommal kevés idő alatt jó karba tétethetnek, az innen bégyűlendő utvám véleményünk szerint ezek további fentartásának, valamint a' még nem létezők létrejöttének igen hasznos eszközét tenné. Mi okon 's azon fontos szempontnál fogva, hogy meglévő utaink naponta nevedő romlása feltartóztatás, ügyelmünk és szorgalmunk meglévő országos vonalaink kiigazítására, 's azon vonaloknak, melyeket fenebb közlekedési rendszerünk középeül tűztünk ki, kiegészítésére kívánók központosítani.

Vidéki utak csinálása és jó karban tartására azon megyék, melyeken az ut keresztül menjen, lennének kötelezendők. Így tartoznak Angolhonban azzal a' birtokosok. A' közmunkák e' neménél is a' részesedésnek az országos utakra nézve kimondott elvei szerint hon minden polgáira kell kiterjedni, vigyázzván, hogy ezek tartozásaiban úgy országos mint vidéki utakra tett közmunkáik bészámítassanak. A' szükséges pénzbeli költségeket a' megyék szabad ajánlás vagy rovatal útján, mely alól kivéve hasonló senki sem lenne, fedeznék. Rendkívüli esetekben, midőn a' vonal fontossága kívánatossá tenné, a' megyék erejét felyűmuló költségek, kir. kormányzók által az országos utpénztárból pótolthatnának. A' kisajátítás és utvám elve vidéki utakra csak kivételképen és minden előforduló esetben országgyűlés által lenne alkalmazandó. Hogy a' vidéki utakon is lehetnek oíly pontok, például hidak, vagy más költségesebb építmények, melyek utvám nélkül igen nagy terhet rónának a' megye nyakába, nyilvános, valamint kétségtelen az is, hogy a' kisajátítás szükségessége miatt is fenyűmulhat az országgyűléstől függene egy vidéki utat későbbre nyilvánult országos fontosságához képest országos vonallá tenni. Mind e' vidéki vonalainkra szóló általános szabályok országos törvények által lennének kifejezendők, melyeknek teljesülést szerezni a' kormányzók köteleztetnék; ő vigyázzván arra is, hogy azon vonalok, melyeknél több megyének közremunkálása szükséges, egy vagy más megye hanyagsága vagy külön érdeke miatt végrehajthatlan ne maradjanak.

Ugyanazon indokok, melyeket országos utaknál felfejtettünk, kívánni, hogy vidéki utaink csinálásába is ne csak azon megyék, melyeken ezek keresztül mennek, hanem a' közelebbi érdekelt szomszédok is bevonattassanak. Megelégedve azonban, ha provinciális érdekek szövénnyel országos utaink hasznára keresztül vágói képesek lehetünk, ez uttal többre menni kivihetlennék hisszük. Tartunk ugyanis, hogy minden vidéki vonalnál a' közmunkákban részesedés felett a' megyék közt eredendő versengés, melyet országos érdek nem fekezne, az ügynek inkább hátráltatására, mint előmenetere válnék. Legfőlebb a' különösen nagy munkával járó vonaloknál lehetne itt kivételképen valamely czélszerű szabályt felállítani.

Miután hon minden polgárainak közmunkákban igazságos részesedése által az utakra fordítható munkáló erő tetemes nevedést, értelmes rendszer folytában utcsinálás több pontosságot és czélszerűséget nyerend, miután szükséges pénzbeli segedelmek pontos kiszolgáltatása, és különösbbe állandó utigazítók által a' fentartási munkának nagy része, és számtalan eddig elvesztegetett nap-számok meg fognak kíméltetni, bizonyosan a' megyéknek elég erejük marad fen vidéki utak megkésztésére. Milly könnyen tehetendő ekkor például Küküllőmegye, hogy országos utaktól fenmaradt erejével nagy fontosságu vonalát a' Kisküllő mentében megkésztse, 's azt egyfelől a' m. vásárhely-udvarhelyi országos vonalhoz, másfelől Alsó-Fejérmegye ahoz járultával (kinek ezt tulajdon érdeke hozandja magával), a' Maroshoz és annak mentét követő enyed-fejérvári vonalhoz támasztva, borának és gabonájának a' székelység felé szabad kaput, kebelén keresztül tömött közlekedésnek tárt utat nyisson, 's magát hazánk legnagyobb folyójával, egyik legnevezesebb országos vonalával tegye összeköttetésbe; mi könnyű leand egy más majd hasonló fontosságu vonalt Torda-, Alsófejérmegyével és Marosszékkal egyesülve, a' Maros mentében megkésztetni! Így Alsófejér kiterjedt országos utjainak gondjaitól nagy mértékben könnyűlve, mi hamar éldelheti zalathna-abrudbányai útjának egész jótéteményét. Így mi álland többé Hunyad- és Zarándnak ellent, hogy e' két testvér-megyét elválasztó hegynek köveit rendbeszedje; mi Háromszéknek, hogy kebelén kereszt-

túl Csíkszereda felé vezető útját a legjobb karban tarthassa; mi Szilágyinak, hogy Dobokával egyesülve a kolozsvár-zilahyi vonalból egy szárnyvonalat vigyen Zsibón át a Szamos mentében a testvérhonnak, s e vonalat egy mással Zilahról Ilonda irányában vágva ketté, magát Kővárvidéke útjaival tegye összeköttetésbe, és természetményeinek honunk természetétől mostohábbul ellátott e vidékein alkalmas piacot nyerjen. De ki tudná bokros érdekek kifejlésének száz meg száz ösvényeit, ezer meg ezer gyümölcsseit kijelelni, meghatározni? Elég tudni, hogy lenne mozgás és élet, és a hegyek lakosa éldelve a völgynek gyümölcsseit s adva annak cserébe, miben szükkölködik, lenne több anyag- és eszme-csere, több ipar, öröm, éledelet és meglegedés, és hon és annak polgárai összébbr hozatva, nemzeti szellem sem maradna ki a nagyszerű nyereségből.

A helységi utak, hova országos vagy vidéki vonaloknak valamely helység határában eső részei nem értetnek, helységek gondjára és elintézésére bizandók. Országos és vidéki vonalok helységekbe eső részének fentartása a rendkívüli eseteket (midőn például valamely költségesebb építmény foglaltatik abban) kivéve, a helységeknek álljon kötelességében, mert ezek lakosinak rongálásától szenvedvén azok legtöbbet, a fenebbi szabályok által lehetne leginkább a rongálás helytelen nemeit kikerülni. A csak valamennyire népesb helységekben eső vonalrészeket kikövezni (pflasterni) igen czélszerű; mert azokra a marhák szünetlen tapodása, a házakról és udvarokról egybegyűlt víz, s főleg árnyék és szél szabad járása előli elzárt fekvések a legkárosabban hatnak; minél fogva rendes töltött utak, kivált miként azok nálunk készítették, olly helyeken nem felelnek meg. Nem tehetjük itt, hogy azon bünös hanyagságról újból meg ne emlékezzünk, mellyel városaink közönségesen a határaikon eső közutakat kezelik. Előjáróikra rótt legszigorubb büntetés által kellene azokat szorítani arra, mit egyébaránt ha tulajdon érdekük és polgári meghivatások érezni s érteni tudnak, önkényt kellene cselekedniök. Mit e büntetésekre nézve törvényeinkben találunk, rendőri szabályok pontos fentartására csak annyit használunk, mint városi rendőrségeink azon eljárása, miszerint vízipuskáik hibás voltát mindig égés alkalmával szokták észrevenni.

Az útrendőrség kétségtelenül a statutan igen fontos ágát teszi. Tárgya annak megelőzni mindent, mi kész utak czélszerű használatára káros hatással lehetne, mind a mi utazók kényelmének és bátorságának megelőző szabályok általi előmozdítását, s ut czélelles rongáltatásának megakadályozását tárgyalja, ide tartozik. Értekezésünk körét tartva szemünk előtt, csak a legszükségesebb rendelkezéseket érintjük.

Az országos közutak, kik azok jó karban tartására nélkülözhetlenek, szólottunk fenebb. Az utaknak valamint használatára, ugy rongáltatása továbbá leginkább szekerek által történik, melyeknek alkotása és teherje kell hogy tekintetbe jöjjön. Szükséges

rend itt részint egyenes szabályok, részint közvetőleg utvám czélszerű elintézése által eszközölthetők. A kerekesekek szigorú büntetés terhe alatt lennének kötelezendők, hogy szekereiknél csak kétféle meghatározott szélességet alkalmazzanak; egyet a kisebb, más a nagyobb szerű szekerek számára; hasonlólag büntetés sulytván azon szekereket, kik másféle szekerekkel járnak, vagy pántszegek fejeit fertály hüvelyknél hosszabbra hagyják ki. A teher kiéltető pontossággal csak az utakon felállított szekér-mérlegek által határozthatatik meg, mellyek több költséggel járván, mintsem nálunk alkalmazhatók lennének, e helyett a teher közelítő megrovására a vonó marhák számát lehetne felvenni. Büntetés terhe alatt határozatván meg, hogy a vonómarhák számához képest a kerékfalak mennyivel nem lehetnek keskenyebbek, mértéken felyül a kerékfalak szélessége irányában kellene apasztani a vonó marhák száma után fizetni kellett adót. Megállítván például, hogy egy hat marha utáni szekér falainak szélessége 4 hüvelyknél keskenyebb nem lehet, s hogy ezen felyül minden vonó marhára 2 hüvelykel kell nevedekni; mennyivel lennének szélesebbek a vonó marhák száma szerint meghatározott szélességnél a kerékfalak, anyival apadhatna a szekér után különben fizetni kellett vám. Az útnak ez által szerzett haszna bizonyosan azon arányt felyülmulja. A fényüzési szekerek a kerekék tekintetbe vétele nélkül a vonó marhák száma szerint valamivel fenebb lennének vámolandók. Az utak csak valamennyire tetemesebb lankásságánál a kerekék megköttését utasok bátorságosítása kívánja, de az utak ez általi rongáltatása miatt a kerekék alá talabárok tétele multhatatlanul szükséges, melly szabályok elmulasztói, úgy azon vandalusi divatis, miszerint a szekerek után kötött farkalókkal separtetik le az út, szigorú büntetéssel fenytendők. — A rendőri szabályok sikeresítésére vámosok és útigazítók ügyelhetnek legjobban; egyszersmind a feladónak a büntetés egy részében részeltetése áthágások meggátolására czélszerűleg hatván.

Az útszéleken út-, valamint távolságmutatóknak felállítása, úgy az útasokra nézve igen kívánatos, mint ez utolsók az utak munkáinak a rendes útigazítók vagy más munkások közti kiosztásánál hasznos szolgálatot tesznek. Az út széleinek fákkal béültetése útasoknak kellemetes árnyékot ad, s a közigazgatásnak szép szorgalmára mutat ugyan, mindazáltal az út érdekében kevésse ajánlható, mivel a nap és szelek szikkasztó erejének felfogása által annak tetemes ártalmára van; minélfogva elégséges nagyobb távolságra, például 1/2 m. földre ültetni egy két fat, melly alatt az eltkiadt útas árnyékot találjon. Hogy az út napnak és szélnek minél jobbak kitettség, azok készítésénél egyik legfőbb szempont.

Gróf Teleki Domokos.

(Vége az első félévnek.)

H I R D E T É S E K.

Kolozsvári vásár.

Ő felségének tavalyi jul. 1ről 2776 udv. szám alatt költ kir. engedelméből a kolozsvári ugynevezett Lőrincznapi vásár ezután következőleg fog tartatni: Jul. 20tól 26káig termék vásár, mellyben nevezetesen mindennemű gyapju és bőr, hamuzsír, gubacs, sárga viasz, szarvak, tapló, tollu, lőszőr, szalonna s dohány fognak árultatni. — 27től 29ig országos lóvásár. 30- és 31kén baromvásár. Augusztus 1jén s köv. napjain rendes országos vásár.

A termékvásárral együtt tartatik a kézművek vására, július 20tól 31ig nagyban véggel (à la grosso); augusztus 1től kezdve pedig a közönséges vásár napjain kisebbben is (à la minuta) lehetend árulni, s innen mind a debreczeni Lőrincznapi vásárra, mind Pestre a János-főveteli vásárra elég jókor megérkezhetnek a kereskedők és venni szándékozók.

Eladó jó hájszár 8—9 veder, értekezhetni Kolozsvárt Óvárban Bástya-utczában a 236dik számnál.

Hirdetés.

Hat hónapi ingyen próba és tíz évig ingyen jó karban tartása

a cs. kir. kirekesztő kiváltságú vegytani rugalmas fenőszíjaknak

Goldschmidt és Comp. berlini és strassburgi gyár-tulajdonosoknál.

Az illy jószágban még soha sem találtatott fenőszíjak elsősegők nézve minden eddig ismert fenő szerek fölött kitűnnek s próbálva vannak, s még az erőszakosan megbutított beretvák- és tollkések, valamint a sebeszi boncz-szerek ugy élet s legfőbb foku finomságot adnak. S hatása olly gyors, hogy egy párszori fel- és lesurulás elegendő. A készületet mindenki olly könnyen használhatja, mint egy

közönséges fenőszíjat. A köven fenés felett azon elsősege van, hogy a kést nem koptatja, mivel a czejlők nem ingereltetik, mi által az élnek semmi kára nem történik. E fenőszíjak által a legbutább szerek is olly élesek lesznek, hogy a legérzékenyebb arcu is alig érzi beretválkozás közben a kést, mi által mindazon kín, melly miatt beretválás közben olly sokan panaszkodnak, megelőztetik.

Fenőszíjainkat továbbá nem szükség 10—12 év lefolyása előtt megújítani, semmi kenést nem kívánnak, mivel a bőr vegytani szerekkel van készítve. Csak annyi szükséges, hogy minden alkalommal használat előtt egy kis szappanhab kenessék a szíju mindkét lapjára az ecsettel, s minden 3 hónapban egy kis faggyu.

Annak bebizonyítására, hogy a mondottakban semmi nagyítás nincs, kötelezzük magunkat a t. cz. közönségnek,

ha kívántatik, ingyen próbára átadni.

Továbbá kötelezzük magunkat, hogy tíz évig minden nétalán előadandó hibát ingyen kijavítunk.

Kolozsvárt Dietrich Sámuelnél rakárt állítunk, hol ezen fenőszíjak valódi jószágban s eredeti áron kaphatók.

Goldschmidt és Comp.

(2) Kolozsvárt a b. király utczában, a déli soron a következő alkalmatosságu telek eladó: a telek elein az utczára vagyon egy ház, mellynek két első szobája az utczára, kamarája pedig és teli, nyári sütőkemenczével ellátott konyhája az udvarra néz, ez alatt igen jó boltos pincze: a telek hátulján egy fedél alatt vagyon 5 egymásba járó, de külön is használható szoba, mind boltosok. 3 szoba ezek közül gazdaságos fűtő helylyel van ellátva csinosan, az 5 szoba közül egyik alkovenes, ezen kívül az előbbiekkal egy sorban van igen jó móddal készült főző ház, a főző hely alatti sütőkemenczével, ebből benyúló tágas kamara. Ezekon kívül

4 lóra s egy fejős marhára való istálló, 3 fa, két szekér- és egy akarmire használható hosszú szin, az udvaron szivattyus kút. Ennek megvétele aránt értekezhetni hites ügyvéd tktes Simon Elek ural.

Gyökerez gyógyszer szarvasmarha számára és a lótaknyosság ellen.

(3) Ezen szer hasonlítlan vér-tisztító, és a legkitűnőbb s rendkívüli gyógyszerével bíró szerek közül; a marhának étvágát előmozdítja, tejét, húsát szaporítja, minden taknyos, rothadt részeket, mellyek a marha első gyomrában összevgyültek, feloldja, vénkoráig is a marha illy állapotban megmarad. — 1 fontnak az ára 4 p. p. 32 darab marhának elegendő. Megkapható Pesten, Magyar-utca 524 Sproch Józ. orvosi gyógytanár-mester-nél. Kolozsvárt Persián Márton leggyorsabb meghozatalára alázatosan ajánlkozik.

(3)

Új bolt-kinyitás.

(3) Kolozsvárt alól irtak mely tisztelettel jelentjük a nagyérdemű t. cz. közönségnek, miszerint a méltóságos gróf Bánffy örökössei házok alatt az Aranykassa czímhez újonan nyitott kereskedésünkben vas és elegy norinbergai portékák raktárunkban legillendőbb áron találhatók, valamint mindenféle zománczos főző vas edények, mindennemű hordozható és bérakó takaré-kemenczék, több szobákra alkalmazott új divatú sipo meiszner-fűtők, húzó kúthoz való réz szerek, fedéshez és csatornához való vas pléhek, utak készítéséhez való vasszerek s. at. nem különben elfogadunk minden más egyéb megbízatásokat, bel- és külföldre való szétküldéseket, valamint minden hazai szőtt vásznokat fehérítés végett.

Vége a fennebb irt takaré-kemenczék és meisznerfűtők felrakásukról, szobákba való felosztásokról bővebb útastással szolgálunk.

Folly és Trelezky. (3)

Szerkeszti s saját betűivel nyomatja Méhes Sámuel.